

Margrethe Kamille Birkler og Anders-Christian Jacobsen

Frygt ikke! Indføring i kristen dogmatik, bind 2. Eksistensen, 2025. 270 sider. 299,95 kr.

I februar 2025 udkom andet bind af Birklers og Jacobsens indføring i dogmatik. Det betyder en indføring i de resterende dogmatiske loci, nemlig dels anden trosartikel om kristologi, inkarnationslære og soteriologi, dels tredje trosartikel om pneumatologi, ekklesiologi, embedsteologi, sakramenteologi og eskatologi.

Her i andet bind har forfatterne valgt at skrue op for pluralismen ved at bringe en meget stor palet af forskellige teologer og bevægelser. Jeg finder det meget værdifuldt, at de bringer flere modernitetstænkere, herunder navnlig en række feministiske og queer teologer. Forfatterne er optaget af at vise dogmatikkens diversitet, som jeg selv har gjort det i årtier. Men i denne indføring kammer det til tider over på bekostning af de klassikere, der bør være grundigt på plads med henblik på at danne solid baggrund for de moderne og postmoderne opgør og bedømme dem korrekt. Der skelnes ikke mellem de for dogmatikken afgørende teologer og klassikere og de mange, der, som min Doktormutter Anna Marie Aagaard udtrykte det, "heldigvis bliver glemt". Selvfølgelig er det en del af dogmatikerens forskning at genafdække vigtige, glemte kilder og aspekter. Men i en lærebog til BA-studerende, er det en hovedopgave at lære de studerende at skelne mellem væsentligt og mindre væsentligt i dogmatikkens komplekse univers: Hvem har af gode grunde været central i århundreder? Hvem har fået en central plads i vort århundrede?

Jeg er ikke enig med dem, der mener, at en lærebog i dogmatik skal være et sammenhængende system, sådan som forfatterne lagde op til i bind 1, og som de tilsyneladende har forladt. En lærebog i dogmatik skal præsentere problemstillinger på baggrund af de bedste teologiske eksempler på uenigheder og argumenter, men den skal ikke forfalde til kirkehistorie. Udvalget vil altid bero på dogmatikerens personlige præferencer. I dette tilfælde har man valgt at fokusere på oldkirke og modernitet/postmodernitet, mens klassiske Luthertekster udsættes for overfladisk behandling. Måske derfor beskyldes den radikalt inkarnationskristologiske Luther for at have en "delvis doketisk kristologi" i sin *Epistelprediken over Filipperbrevshymnen* (31). Denne tekst indgår ikke i pensum, tekst citeres ikke, og den anvendte udgave af Luthers tekst angives ikke. I omtalen af den helt centrale *Epistelprediken over Gal. 4,1-7* savner jeg dels Peter Widmanns pædagogiske opstilling af Luthers fempunktskristologi, dels en fremhævelse af det radikalt inkarnatoriske og menneskelige aspekt, som Luther lægger frem (32). Der er ikke henvisninger til de kolleger, der har arbejdet indgående med området. Da Niels Henrik Gregersens dybdeinkarnation senere nævnes, er der ikke blik for, at Gregersen oprindeligt tog udgangspunkt i Luthers radikale inkarnationsteologi (50).

Det skal nævnes, at Anna Marie Aagaard får en fortjent plads under pneumatologi og ekklesiologi, mens Løgstrups spændende eskatologi ikke optræder. Jeg kan dog ikke komme ind på alle detaljer i den korte anmeldelse, som DTT tillader, så lad mig give et par nedslag i behandlingen af Luthers teologi, hvor jeg finder den burde have fået plads frem for bevægelser som humanistisk og grøn kirke. De fleste teologistuderende bliver trods alt stadig præster i den (endnu?) evangelisk-lutherske folkekirke, hvilket teologisk forpligter. Også i de øvrige loci ses nemlig en misrepræsentation. Under soteriologi fremstilles lovens brug så uklart, at den studerende kan tro, Luther havde tre brug, sådan som konservative lutheranere og reformerte gerne ser, og ikke kun de to, *usus civilis* og *usus theologicus* (98f: hvorfor hedder boksen ikke "lovens to brug"?). I den tredje brug ligger moraliseringen, som Luther tog afstand fra, men konservative kirker holder af. Luthers sakramente-teologiske opgør med katolsk forståelse behandles for overfladisk, så man ikke forstår rækkevidden af den som bl.a. en bemyndigelse af menigheden og humanisering af præsteembedet. Videre gøres hans nadverforståelse til kannibalisme i stedet for det kærlighedsfællesskab med Kristus, han selv betoner (212f). Under eskatologien behandles Luthers komplekse lære om den skjulte og den åbenbarede Gud og forbindes med en påstået prædestinationslære i *De servo arbitrio*. Forfatterne er ikke ene om denne påstand, nok fordi flere læser Ellen Madsens danske oversættelse, ikke den originale latinske tekst (237f). Her savner jeg Løgstrups sobre læsning. I lighed med online søgemaskinen viser min læsning af den latinske tekst ét hit på *prædestinatio*, nemlig hvor Luther afviser tanken som spekulation. Luther selv beskæftiger sig med Guds nådige forsyn (*provisio*), ikke med en kontrollerende og på forhånd dømmende Gud. Med sådanne skæve behandlinger af Luthers teologi, er det ikke mærkeligt, at der findes så meget Luther-*bashing* – selv i en dansk folkekirke.

Det er igen gået hurtigt med at færdiggøre bogen, om end der er færre trykfejl end i første bind. Forfatterne har tydeligvis lyttet til kritikken af første bind, så der denne gang er angivet flere kildereferencer og fagtermer på latin, tysk og græsk. Desværre har de også lyttet til dem, der slynger om sig med det misbrugte ord "woke". Man er jo nu om stunder woke, både hvis man altid har været feminist og ligheds/diversitetstænkere, og hvis man sent har indset betimeligheden af den kritik feminist/diversitetstænkere rejser. Det er blevet et skældsord, skønt det er godt at være vågen. Forfatterne synes at være blevet frygtsomme og har næsten fjernet det, der var spændende i bind 1 af *Frygt ikke!* Hvor de friskt, om end for lidt, skiftede mellem han/hun om Gud, forklarer de nu brugen af pronomener, at den følger den gængs teologi. Det er ærgerligt, især fordi brugen af pronomener er forskellig fra sprog til sprog og ofte allerede ideologisk bestemt (og ikke blot grammatisk). Eksempelvis følger oversættelser, danske eller engelske, ikke nødvendigvis deres græske, latinske eller tyske forlæg. Ja, selv Grundtvig-

salmer gengives ikke altid korrekt i salmebogen, når det handler om kønnede pronomener om Gud.

Bogen er et velkomment forsøg på at give nye vinkler til dogmatikken, men som lærebog er den, med sin manglende skelnen mellem væsentligt og mindre væsentligt, både for lidt og for meget.

Else Marie Wiberg Pedersen